

vakblad voor
informatieprofessionals

**Veilig knuffelen,
kritische teksten**
'Corona wordt
zo breed mogelijk
gecollecteerd'

Boeken vergeleken
Over vernietiging
én preservering van
gedrukt materiaal

IP'er met impact
Effect digitalisering
op de samenleving

Laatjesoplossing
Charmeoffensief
voor digitoel IIF

2021 | 02

INFORMATIE
'VRIJ EN BLIJ'
DE ONTWIKKELING
NAAR OPEN
SOURCE

COLOFON

IP is samen met Informatieprofessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (25ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatieprofessional.nl.

redactie

Marjo Bakker, Maarten Brinkerink,
Wilbert Helmus, Dafne Jansen,
Vincent M.A. Janssen,
Evelien de Jonge, Leen Liefsoens,
Cindy Lammers (hoofdredacteur),
Matthijs van Otegem, Mirjam
Raaphorst, Vincent Robijn,
Eric Sieverts en Daniël de Vette

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers
aan dit nummer

Wilma van den Brink,
Jos Damen, Anne van den Dool,
Rob Feenstra, Marianne Hermans,
Frank Huysmans, Marijn Mostart,
Anne Oechtering, Marjolein
Oomes, Marcel Ras, Josine
van Yperen, Bert Zeeman

abonnementen

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
Informatieprofessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren
in blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail rajin.roopram
@informatieprofessional.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming
tot publicatie in dit tijdschrift
strekt zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

INHOUD

08

Yes, we're open!

Corona doet de behoefte groeien aan open source in bibliotheekland. Want handig voor bijvoorbeeld onderzoek. Wat zijn de toepassingen, voor- en nadelen en te zetten stappen?

12

Corona als collectie

Hoe leg je een collectie aan die jaren later inzicht biedt in de maatschappelijke uitdagingen van vandaag? Wat corona betreft is het vooral zo breed mogelijk verzamelen, aldus een studiemiddag.

14

Duurzame toegang

Het duurzaam toegankelijk houden van digitale collecties vraagt veel van erfgoedinstellingen. Op 25 maart komen drie wegwijzers beschikbaar via het NDE. De projectleiders vertellen.

RUBRIEKEN

04

Data in beeld

Quantum
Memories

07

IP Lingo

Nototo

17

Column Frank
Huysmans

De bonte mengeling van het sociale leven

25

GLAM,
Wiki (6)

Drie best practices

22

Gelezen en vergeleken

Bedreiging van gedrukte materialen, noodzaak tot preservatie – Ovenden en Mantels snijden in hun boeken dezelfde thema's aan, weet Bert Zeeman. Hij ging op zoek naar parallellen.

18

Werk met impact

Wat is het effect van digitalisering en IT op de samenleving en welke invloed kunnen informatieprofessionals daarop uitoefenen? Vijf experts vertellen.

26

Exit laatjesprobleem

Eerder werd de digitaliseringstool IIIF nog weggezet als iets voor techies en niet voor beleidsmakers en IP'ers. Inmiddels is er veel veranderd. Tijd voor een nieuwe kennismaking.

HET SYSTEEM

Internet is dood. Ziggo heeft mijn account verwijderd. Iets met mijn verhuizing en Het Systeem, en een medewerker die vond dat mijn verbinding best een week eerder kon verkassen dan de eigenaar. Enkele gesprekken met Ziggo later was duidelijk dat je niet moet solderen met Het Systeem. Dan komt er stoom uit de nullen en enen.

Dus is het even online onthouding aan mijn kant. Of een bypass via 4G. Och, moderne tijd.

Nu kun je heel pissig worden – wat ik ook werd – of erin berusten – wat ik daarna ook deed. Maar helaas bleef Het Systeem me achtervolgen. In een vraaggesprek met iemand uit het vakgebied kwam 'de voortschrijdende informatietechnologie' voorbij. Met corona

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

als katalysator. In dit blad gaan veel artikelen over digitalisering. Heel prima natuurlijk als die bijdraagt aan het vooraf gestelde doel, maar niet

zo prima als het digitaliseren om het digitaliseren wordt. Als er mensen worden benadeeld, rechten worden geschonden of Het Systeem meer werk oplevert dan uit handen neemt.

Dat zei ik ook tegen mijn gesprekspartner. Die daarop met een duidelijke grimas liet zien – online bellen uiteraard – hoe hij hierover dacht. *The bleeding obvious.*

Waarom gaat er dan toch zo veel mis? Bedrijfsleven? Overheid? Organisaties? En wat kan er beter, menselijker? De discussie is niet dood. <

30

KB Onderzoekskroniek

Over AI en het vak

32

Verenigingen

Beroepsverenigingsnieuws

34

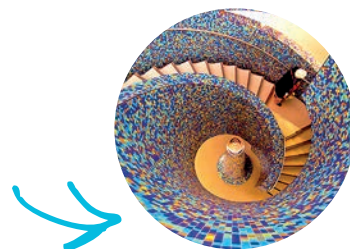
Lifehacking

Levenslessen voor elke dag

35

Favorieten

Josine van Yperen

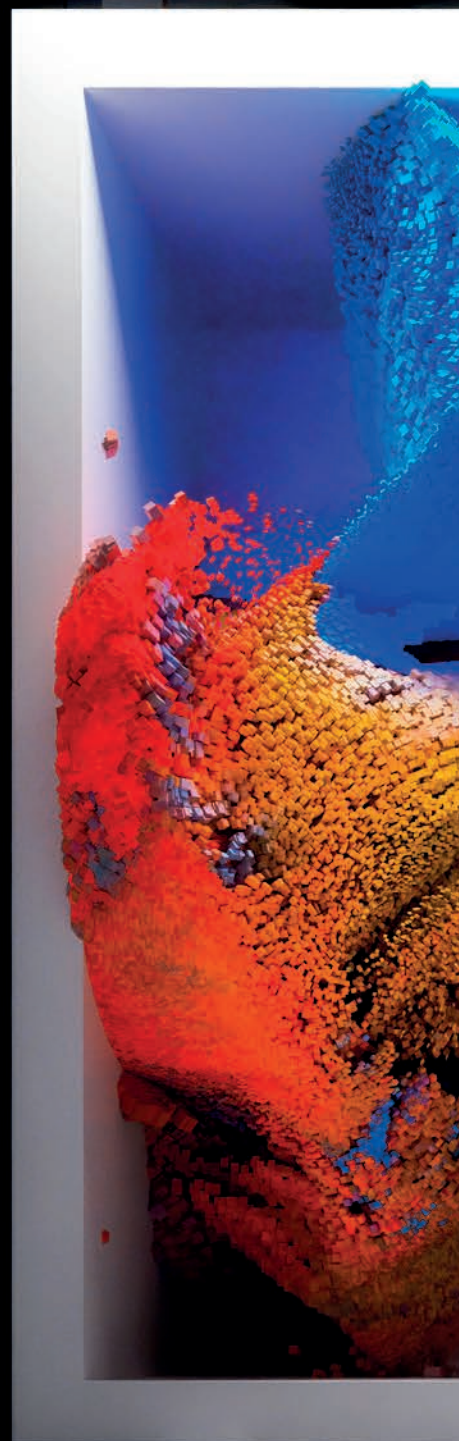

BEELDHOUWEN MET DATA

Quantum Memories. De naam van het nieuwste werk van digitaal kunstenaar en ontwerper Refik Anadol uit Los Angeles geeft al iets prijs van zijn werkwijze. De creatie kwam tot stand dankzij het gebruik van artificial intelligence, machine learning en een quantumcomputer. Meer dan 200 miljoen vrij op internet beschikbare afbeeldingen van de natuur verzamelde Anadol om er moderne technologie op los te laten. Het resultaat is een enorme hoeveelheid diverse soorten nieuwe afbeeldingen in kleur en vorm – ‘data sculptures’ noemt hij ze. Een immer veranderend werk, uitgebeeld op een scherm van 10 bij 10 meter, dat de kijker moet laten nadenken over ‘de veelzijdige relatie tussen technologie, mens en natuur’.

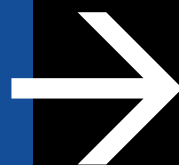
<

Refik Anadol Studio

Meer over
Quantum
Memories
lees je op
pagina 6.

Vervolg
van
pagina
4 - 5

'NIEUW PERSPECTIEF OP DIGITALE INFORMATIE'

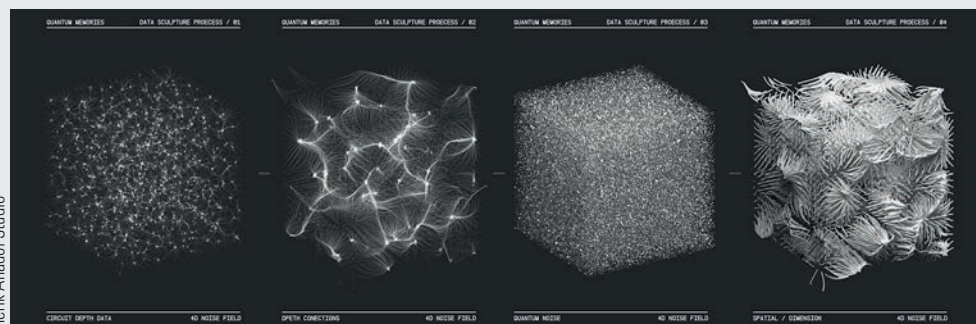
Kunstenaar Refik Anadol creëert met zijn nieuwste installatie *Quantum Memories* het eerste kunstwerk-in-opdracht dat met behulp van kunstmatige intelligentie en een quantumcomputer is gemaakt.

De basis van Anadols werk is een dataset van meer dan 200 miljoen vrij beschikbare natuurbeelden die hij van internet haalde, waaronder afbeeldingen van wolken en water, landschapsfoto's uit Australië en beelden van de aarde vanaf het ISS. Volgens Anadol 'ruw materiaal dat een momentopname is van ons collectieve geheugen van de natuur'. Hij gebruikte eerst beeldanalysesoftware om foto's uit de dataset te verwijderen waar mensen of gebouwen op staan. Vervolgens bewerkte hij deze dataset met behulp van algoritmes en machine learning om nieuwe afbeeldingen te genereren die lijken op de verschillende scènes in de originele foto's, maar die plaatsen vertonen die niet echt bestaan. Deze algoritmes kunnen ontelbaar verschillende soorten nieuwe afbeeldingen creëren – Anadol noemt ze 'data sculptures'.

Wervelende pigmenten

Op een LED-scherm van 10 bij 10 meter ziet de toeschouwer wervelende pigmenten, vormen en patronen. Ze moeten uitdagen tot nadenken over de manieren waarop de computer onze zintuiglijke ervaringen van de natuur kan interpreteren en over de veelzijdige relatie tussen technologie, mens en natuur. Anadols creaties

De quantumcomputer is een nieuw soort computer waarbij de processor gebruikmaakt van de principes van de kwantummechanica. Zo'n processor kan in een keer (parallel) dezelfde berekeningen uitvoeren voor een zeer grote hoeveelheid data, en is sneller en energiezuiniger dan de huidige computer. Achter de schermen werken technologiebedrijven en wetenschappers aan de ontwikkeling van de quantumcomputer.

Refik Anadol Studio

'bieden een nieuw perspectief op de manieren waarop we kijken naar de digitale informatie die we genereren, vastleggen en opslaan – en de mogelijkheden die ontstonden toen we computers bepaalde taken van de mens lieten overnemen', zo schrijft Refik Anadol Studio (RAS) op de website.

Quantumcomputer

Anadol werkte voor het project samen met Google-onderzoekers in Californië, die hem voorzagen van data van een van de experimentele quantumcomputers van het bedrijf. Hij gebruikte deze data als een soort 'prompt' om de

Tom Ross

AI-algoritmes die getraind zijn op de miljoenen natuurfoto's te sturen om nieuwe beelden te produceren. Het levert een steeds veranderend kunstwerk op, 'een soort vertaling van de quantumgegevens naar het visuele rijk'.

De technologie is nog steeds experimenteel, waardoor *Quantum Memories* ook een verkenning is van hoe een technologie die nu vorm krijgt in het lab gebruikt kan worden in de kunst. Anadol was voorheen resident artist bij Googles Artists and Machine Intelligence-programma dat kunstenaars en ingenieurs samenbrengt om AI-projecten te realiseren. RAS is de onderzoekspraktijk van Anadol in Los Angeles, die zich richt op het ontdekken en ontwikkelen van nieuwe benaderingen van *data narratives* en machine-intelligentie in het maken van kunst.

De installatie *Quantum Memories* is in opdracht van de Australische National Gallery of Victoria (NGV) gemaakt en tot 18 april 2021 te zien in Melbourne – leuk maar natuurlijk niet naast de deur. Online is het werk te bekijken via refikanolstudio.com.

<

Refik Anadol Studio

OVERHEID GEEFT DUURZAME DIGITALISERING TE WEINIG AANDACHT

Digitale technologie en datagebruik veranderen onze samenleving ingrijpend. Dit heeft grote gevolgen voor de duurzaamheid van onze leefomgeving. Hoewel digitalisering en duurzaamheid onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, is hiervoor geen aandacht in het overheidsbeleid. In zijn advies *Digitaal duurzaam* concludeert de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) dat de overheid veel krachtiger moet ingrijpen in en gebruikmaken van de digitale wereld om duurzaamheid te bevorderen.

door bijvoorbeeld productieprocessen efficiënter te maken en door de integratie van zon- en windenergie in ons energiesysteem mogelijk te maken. Maar digitalisering leidt niet vanzelfsprekend tot een duurzamere samenleving, weet de Rli. Ze jaagt ook consumptie aan, zorgt voor een groei van de grondstofintensieve industrie en voor een toename van broeikasgassen. Gerichte interventies van Nederland en de Europese Unie in de digitale wereld zijn daarom noodzakelijk en gerechtvaardigd, stelt de Rli. Verder acht de raad het van groot belang dat de overheid greep krijgt op digitale platforms en randvoorwaarden gaat stellen aan deze platforms in het belang van duurzaamheid.

Achter de leefomgeving die wij zien en ervaren gaat een digitale wereld schuil van data, platforms en digitale diensten. De digitale wereld bepaalt steeds meer hoe wij wonen, reizen, recreëren, consumeren et cetera. Dit heeft ons volgens de raad veel gemak en welvaart gebracht, en digitale technologie en data hebben positieve gevolgen voor duurzaamheid

Het rapport kun je lezen op informatieprofessional.nl via <http://bit.ly/duurzamedigitalisering>. <

OVERHEIDSMINFORMATIE: 'TE WEINIG VISIE EN EXPERTISE'

De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed heeft het rapport *Een dementrende overheid 2.0?* gepubliceerd, waarin ze drastische maatregelen voorstelt om de informatiehuishouding van de centrale overheid te verbeteren. De publicatie is een reactie op twee actuele rapporten waarin de noodklok wordt geluid: het rap-

port van de Parlementaire Onderzoekscommissie Kinderopvangtoeslagen (POK) en het advies van de Raad van State over de ministeriële verantwoordelijkheid.

Het rapport kun je lezen op informatieprofessional.nl via <http://bit.ly/dementrende-overheid>. <

Rob Feenstra

Projectleider/consultant bij de Universitaire Bibliotheken Leiden; heeft als aandachtsgebieden bibliotheeksystemen en de digitale bibliotheek

Nototo

De gecombineerde zoekterm 'Koning Toto' en 'irritant' levert op Google meer dan duizend resultaten op. Toen ik bij toeval op Nototo stuitte, was mijn eerste associatie dan ook die met een protest tegen de irritante toetreclame. Maar niets bleek minder waar. Nototo is, hoe vreemd het ook klinkt, op het oog een combinatie van het oude computerspel SimCity en een app om aantekeningen te maken. Wil je iets vastleggen in Nototo, dan maak je eerst een eilandje met een bepaald thema aan, bijvoorbeeld 'jaarverslag'. Vervolgens voeg je via een teksteditor één of meer notities over dat thema toe die je op het eiland plaatst. Op die manier kun je een uitgebreide archipel van aantekeningeneilanden creëren. Waarom zou je Nototo moeten gebruiken en niet Evernote of een van de andere bekende notitieprogramma's? Het idee achter de app is dat het makkelijker is om iets te onthouden wanneer je het kunt koppelen aan visuele details. Om dat effect te versterken kun je naast de aantekeningen tal van objecten op de eilandjes plaatsen – van huizen en wegen tot hamburgers en radijsjes. De afbeeldingen hoeven niets met de aantekeningen te maken te hebben. Bij voorkeur niet zelfs, want volgens de achterliggende theorie onthoudt je een garageafspraak bijvoorbeeld beter in combinatie met een plaatje van een citroen dan met een plaatje van een auto. Nototo is een leuk programma om eens te proberen wanneer je visueel ingesteld bent. Het is misschien ook een geschikt instrument voor de vele thuisonderwijzers die ons land sinds een jaar rijk is. Maar de app is toch vooral bedoeld voor de professionele gebruiker, getuige bijvoorbeeld de templates van Kanbanbordeilanden.

Eh o ja, 'noti' betekent in het Esperanto 'noteren' en 'nototo' is een vervoeging van dat werkwoord en wel, in het Engels, de 'singular future nominal passive participle'. Verzint u daar maar eens een leuk plaatje bij. <

